

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Gdańsku**

Gdańsk, dnia 12 września 2011 r.

**Pani
Anna Kadzikiewicz
Dyrektor
Ośrodka Adopcyjno-Opiekuńczego
w Gdańsku**

LGD-4101-005-05/2011
P/11/092

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie *art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli*¹, zwanej dalej „ustawą o NIK”, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Gdańsku przeprowadziła kontrolę w Ośrodku Adopcyjno-Opiekuńczym w Gdańsku (dalej: „Ośrodek”). Przedmiotem kontroli było funkcjonowanie Ośrodka w latach 2008-2010 oraz jego współdziałanie z innymi instytucjami na rzecz powrotu dzieci do wychowania w rodzinie.

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole kontroli podpisanym w dniu 1 września 2011 r., Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie *art. 60 ustawy o NIK*, przekazuje niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działalność Ośrodka w zakresie objętym kontrolą, pomimo stwierdzonych uchybień dotyczących wystąpienia przypadków nieterminowego przekazywania informacji do wojewódzkich banków danych oraz niesporządzenia diagnozy psychologicznej i pedagogicznej dla dzieci kwalifikowanych do przysposobienia.

Powyższa ocena wynika z niżej opisanych ustaleń.

1. Organizacja funkcjonowania Ośrodka zapewniła realizację zadań wynikających z przepisów *art. 82 i 83 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej*² oraz *rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 30 września 2005 r. w sprawie*

¹ Dz.U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701 ze zm.

² Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 ze zm.

ośrodków adopcyjno-opiekuńczych³, zwanego dalej: „rozporządzeniem MPS”. Zadania te zostały określone szczegółowo w Regulaminie organizacyjnym Ośrodka (nadany Zarządzeniem Prezydenta Miasta Gdańska z dnia 11 maja 2006 r.), przy czym w wyodrębnionej strukturze organizacyjnej nie przewidziano stanowiska prawnika oraz pracownika socjalnego. Przyjęta w Regulaminie organizacyjnym etatyzacja spowodowała, że Ośrodek nie miał możliwości pełnego wspierania rodzin na ich wnioski w zakresie udzielania pomocy prawnej (§ 7 ust. 2 pkt 4 rozporządzenia MPS), a ponadto nie przeprowadzał rodzinnych wywiadów środowiskowych, wynikających z przepisu § 4 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia MPS, które - zgodnie z art. 107 ustawy o pomocy społecznej - przeprowadza pracownik socjalny.

Pomoc w zakresie sporządzania wniosków do sądu o przysposobienie oraz informacji o aspektach prawnych przysposobienia udzielana była przez pedagogów, natomiast w sprawach wymagających specjalistycznych porad rodzinom wskazywano instytucje zatrudniające specjalistów z zakresu prawa.

Przeprowadzane przez pracowników (pedagogów i psychologów) wywiady nie odbywały się w oparciu o przepisy rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 19 kwietnia 2005 r. w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego⁴, a stosowany formularz wywiadu był wyłącznie dokumentem pomocniczym, w którym tylko częściowo ujęto dane wynikające ze wzoru kwestionariusza, stanowiącego zał. nr 2 do tego rozporządzenia. Nie obejmował on m.in. pytań o pokrewieństwo kandydatów na zastępcze środowisko rodzinne, czy pełnią oni funkcję takiej rodziny zastępczej lub ubiegali się o to wcześniej, a także szczegółowych pytań dotyczących pozostałych członków rodziny, sytuacji materialnej, mieszkaniowej i rodzinnej oraz gotowości do przyjęcia dziecka.

W złożonych wyjaśnieniach podała Pani, że wywiady środowiskowe na zlecenie sądu, o których mowa w art. 107 ust. 1 i 3 ustawy o pomocy społecznej przeprowadzają pracownicy socjalni Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Gdańsku, natomiast wywiady przeprowadzane przez pracowników Ośrodka stanowiły część procesu diagnostycznego kandydatów, który był skierowany przede wszystkim na badanie predyspozycji opiekuńczo-wychowawczych, motywacji, wzorców postaw rodzicielskich a także poznanie warunków materialnych pod kątem zaspokojenia potrzeb rozwojowych dziecka.

³ Dz. U. Nr 205, poz. 1701 ze zm.

⁴ Dz. U. Nr 77, poz. 672 ze zm. – rozporządzenie obowiązywało do 2.02.2011 r.

Zatrudnieni w Ośrodku pracownicy (psycholodzy, pedagodzy i lekarz psycholog), posiadali wymagane kwalifikacje i staż pracy, zgodnie z § 3 *rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 6 października 2004 r. w sprawie podmiotów uprawnionych do zakładania i prowadzenia niepublicznych ośrodków adopcyjno-opiekuńczych oraz stażu pracy i kwalifikacji wymaganych od osób zatrudnionych w publicznych i niepublicznych ośrodkach adopcyjno-opiekuńczych, a także warunków lokalowych, jakimi powinny dysponować te ośrodki*⁵..

Ośrodek dysponował odpowiednimi warunkami lokalowymi do prowadzenia terapii rodzinnej oraz spotkań z osobami zgłaszającymi gotowość przysposobienia dziecka.

Pracownicy Ośrodka prowadzili działalność diagnostyczno-konsultacyjną, której celem było: pozyskiwanie, szkolenie i kwalifikowanie osób zgłaszających gotowość przysposobienia dziecka, pełnienia funkcji rodziny zastępczej i prowadzenia placówki rodzinnej, a także szkolenie i wspieranie psychologiczno-pedagogiczne osób prowadzących rodziny zastępcze, placówki rodzinne oraz rodziców dzieci objętych tymi formami opieki. Ośrodek gromadził wymagane informacje w tym zakresie, m.in. prowadził wojewódzki bank danych o dzieciach oczekujących na przysposobienie, kandydatach do pełnienia funkcji rodziny zastępczej i o rodzinach zgłaszających gotowość do przysposobienia. Prowadził również różnorodną działalność informacyjną, edukacyjną i upowszechniającą tworzenie rodzin przysposabiających, zastępczych oraz placówek rodzinnych.

2. Badanie dokumentacji dotyczącej wytypowanych 60 dzieci kwalifikowanych przez Ośrodek w latach 2008-2010 do przysposobienia wykazało m.in., że:
 - Ośrodek prawidłowo kwalifikował dzieci do przysposobienia, ale dla 6 z nich nie opracował diagnozy psychologicznej, a dla 3 – diagnozy pedagogicznej, wymaganych § 8 pkt 3 *rozporządzenia MPS*. Nie spowodowało to jednak negatywnych skutków, gdyż pozyskano dla tych dzieci rodziny przysposabiające, a w 8 przypadkach orzeczono przysposobienie. Przyczyną nieopracowania diagnoz było w jednym przypadku przeoczenie, a w pozostałych przypadkach uznano, że informacje, opinie i oceny psychologiczne i pedagogiczne zawarte w zgłoszeniach dzieci były wystarczające.
 - dla dzieci zakwalifikowanych do przysposobienia Ośrodek poszukiwał w obowiązującym terminie rodzin zgłaszających gotowość przysposobienia, jednak

⁵ Dz. U. Nr 226, poz. 2293 ze zm.

dane o 11 dzieciach, dla których nie pozyskano rodzin, zostały przekazane do wojewódzkich banków danych po terminie określonym w § 10 *ust. 2 rozporządzenia MPS*. Wprawdzie opóźnienie nie przekraczało jednego miesiąca jednak informacje te, zdaniem NIK, powinny być przekazywane niezwłocznie do banku danych, co umożliwia szybsze znalezienie odpowiedniej rodziny dla dziecka.

Rodziny przysposabiające pozyskano dla 6 z 11 ww. dzieci (dla 5 za pośrednictwem innych ośrodków adopcyjno-opiekuńczych), z których 4 zostało przysposobionych. Powodem braku zainteresowania przysposobieniem pozostałych 5 dzieci był: stan zdrowia dzieci, ich wiek lub liczby rodzeństwa zgłoszonego do wspólnego przysposobienia. Kwalifikację 1 dziecka wycofano z uwagi na silną więź z rodziną biologiczną.

Przyczyną zwłoki w przekazaniu informacji do banku danych, jak wynika z Pani wyjaśnień, był m.in. zamiar potwierdzenia zasadności realizacji procedury adopcyjnej uwzględniając potrzeby dzieci ujawnione po formalnej kwalifikacji do przysposobienia (gotowość na kontakt z nową rodziną) i uzyskanie w tej sprawie stanowiska placówki zgłaszającej. Zdaniem NIK, zwłoka ta była jednak nieuzasadniona, ponieważ ostatecznie przekazano dane bez uzyskania potwierdzenia zasadności procedury, z uwagi na brak zajęcia stanowiska przez placówki zgłaszające.

- w jednym z 4 przypadków, w których rodziny zgłaszające gotowość do przysposobienia złożyły stosowne wnioski, Ośrodek umieścił w wojewódzkim banku danych informacje dotyczące tej rodziny 7 dni po terminie określonym w § 14 *ust. 1 rozporządzenia MPS*. Według Pani wyjaśnień, wynikało to z konieczności omówienia sytuacji życiowej rodziny przez zespół pedagogów i psychologów Ośrodka.

3. W latach 2008-2010 Ośrodek pozyskał, oprócz środków przyznanych z budżetu Miasta Gdańska, dodatkowe środki w formie darowizn. Środki te gromadził na rachunku dochodów własnych, przy czym ich wysokość stanowiła odpowiednio 1,1%, 1,3% i 2,7% wydatków wykonanych ogółem. Powyższe środki zostały przeznaczone na sfinansowanie wkładu własnego projektów realizowanych w 2010 r., organizację corocznych festynów oraz na pozostałe wydatki bieżące, na które nie zapewniono środków w budżecie Miasta.

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

1) wprowadzenie mechanizmu kontrolnego zapewniającego:

- a) terminowe przekazywanie do wojewódzkich banków danych informacji o dzieciach zakwalifikowanych do przysposobienia i danych o rodzinach zgłaszających gotowość przysposobienia,
- b) sporządzanie każdorazowo wymaganej diagnozy psychologicznej i pedagogicznej dzieci zakwalifikowanych do przysposobienia.

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Gdańsku, na podstawie *art. 62 ust. 1 ustawy o NIK* oczekuje przedstawienia, w terminie 14 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosku, bądź o działaniach podjętych w celu realizacji wniosku lub przyczynach niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z treścią *art. 61 ust. 1 ustawy o NIK*, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, przysługuje Pani prawo zgłoszenia na piśmie, do dyrektora Delegatury NIK w Gdańsku, umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosku zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z *art. 62 ust. 2 ustawy o NIK*, termin nadesłania informacji, o którym mowa wyżej, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej Komisji NIK.